

České daně před volbami: Kdo a kolik platí?

Libor Dušek

Klára Kalíšková

Daniel Münich

8. října 2013

IDEA **CERGE**
EI
PROJEKT NÁRODOHOSPODÁŘSKÉHO ÚSTAVU

Prezentované výsledky vznikly v rámci výzkumného projektu financovaného Technologickou agenturou ČR (TD010033)

„Upoutávka“

- V průměru se daňové zatížení živnostníků a zaměstnanců liší o 9,3 p. b.
- 30 % zaměstnanců a 38 % živnostníků neplatí daň z příjmů
- Velké rozdíly v daňovém zatížení poplatníků se stejnými příjmy
- Schválená daňová reforma rozevívá nůžky mezi zdaněním živnostníků a zaměstnanců
- Reforma výrazně zvyšuje daně zaměstnancům s platy nad 100 000 Kč měsíčně

Představení modelu TAXBEN

Model TAXBEN

- Simuluje výši daní a dávek pro jednotlivce a domácnosti v reprezentativním souboru populace
- Vyhodnocuje dopady reformních návrhů
- Zaměření:
 - zdanění výdělků ze zaměstnání a podnikání
 - daň z příjmů, sociální a zdravotní pojištění
 - sociální dávky
 - nerovnost a životní úroveň

Výhody modelu

- Dopady reforem na skutečné poplatníky a domácnosti
- Rozdělení dopadů napříč populací
- Daně a dávky dohromady
- Vyhodnocení „balíčku“ změn najednou a jejich vzájemná interakce

Omezení vycházejí z dat

- Příjmy z kapitálu a pronájmu
- Nezdáněné příjmy (zaměstnanecké benefity)
- Poplatníci s nejvyššími příjmy (cca nad 3 mil. Kč ročně)
- Paušální výdaje – model pravděpodobně nadhodnocuje daňové zatížení živnostníků

Jak model funguje

- Data ČSÚ: SILC 2011
 - 8 600 domácností, 20 600 jednotlivců
- Daňová a dávková kalkulačka
- Výstupy:
 - Výše daní a dávek (v Kč za rok)
 - Průměrné, mezní a participační daňové sazby
 - Jejich rozdělení v populaci
 - Jejich změny při reformách

Co a proč měříme

- Pracovní příjmy
 - zaměstnanci: Y^i = celkové náklady práce (hrubá mzda + pojištění placené zaměstnavatelem)
 - podnikatelé: Y^i = hrubý zisk
- Celková daň
 - $T^i(Y^i)$ = daň z příjmu + sociální a zdravotní pojištění (placené zaměstnanci, zaměstnavateli i OSVČ)
- Čistá daň
 - $NT^h(Y^h)$ = celkové daně – celkové benefity
 - na úrovni domácností

Co a proč měříme

- ATR (průměrná daňová sazba)

$$ATR^i = \frac{T^i(Y^i)}{Y^i}$$

- NATR (čistá průměrná daňová sazba)

$$NATR^h = \frac{NT^h(Y^h)}{Y^h}$$

- MTR (mezní daňová sazba)

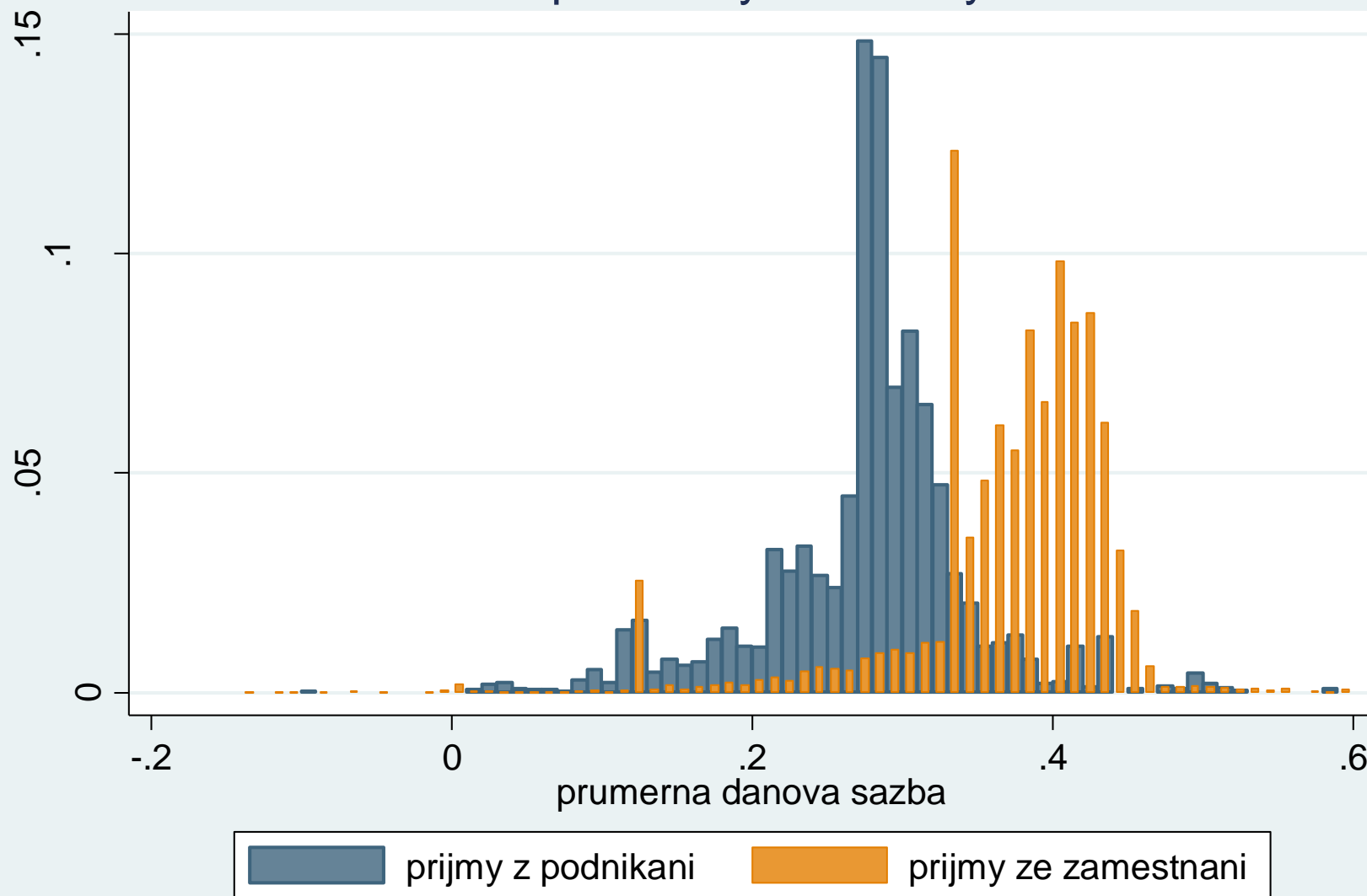
$$MTR^i = \frac{dT^i(Y^i)}{dY^i}$$

Rozdíly mezi zdaněním zaměstnanců a živnostníků

Průměrné daňové sazby

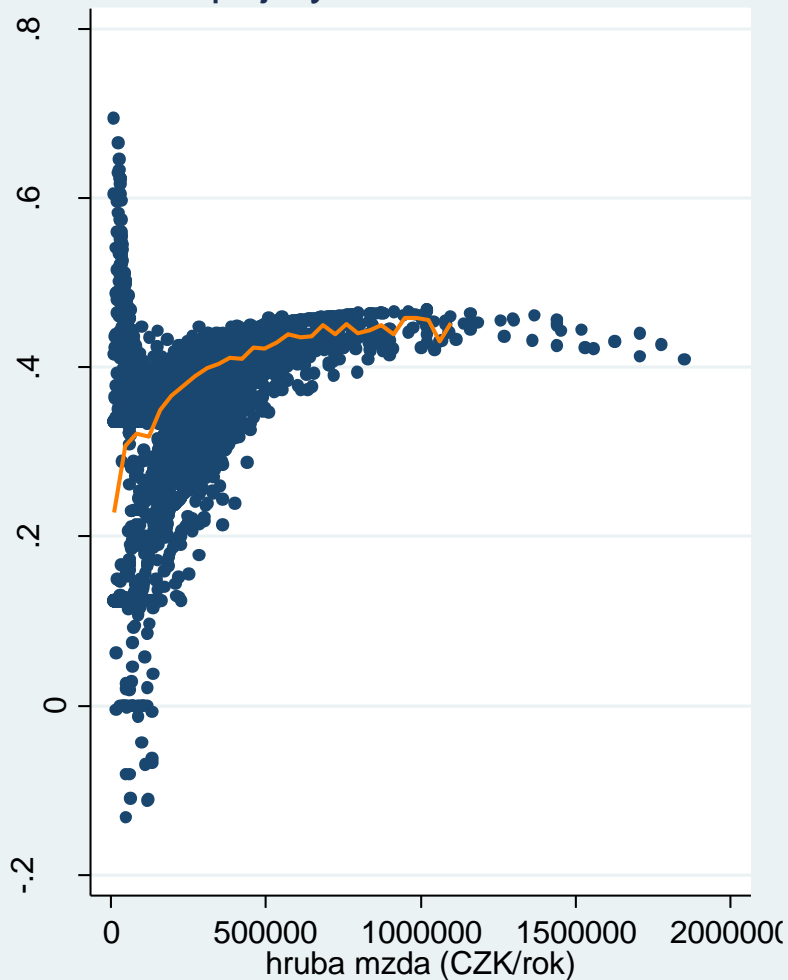
- Hrubé příjmy:
 - zaměstnanci: průměr 247 480 Kč ročně
 - podnikatelé: průměr 321 233 Kč ročně
- Průměrná daňová sazba:
 - zaměstnanci: 30 - 44 % (průměr 37,4 %)
 - podnikatelé: 22 - 38 % (průměr 28,1 %)
 - rozdíl 9,3 p. b.

Rozdeleni prumernych danovych sazeb

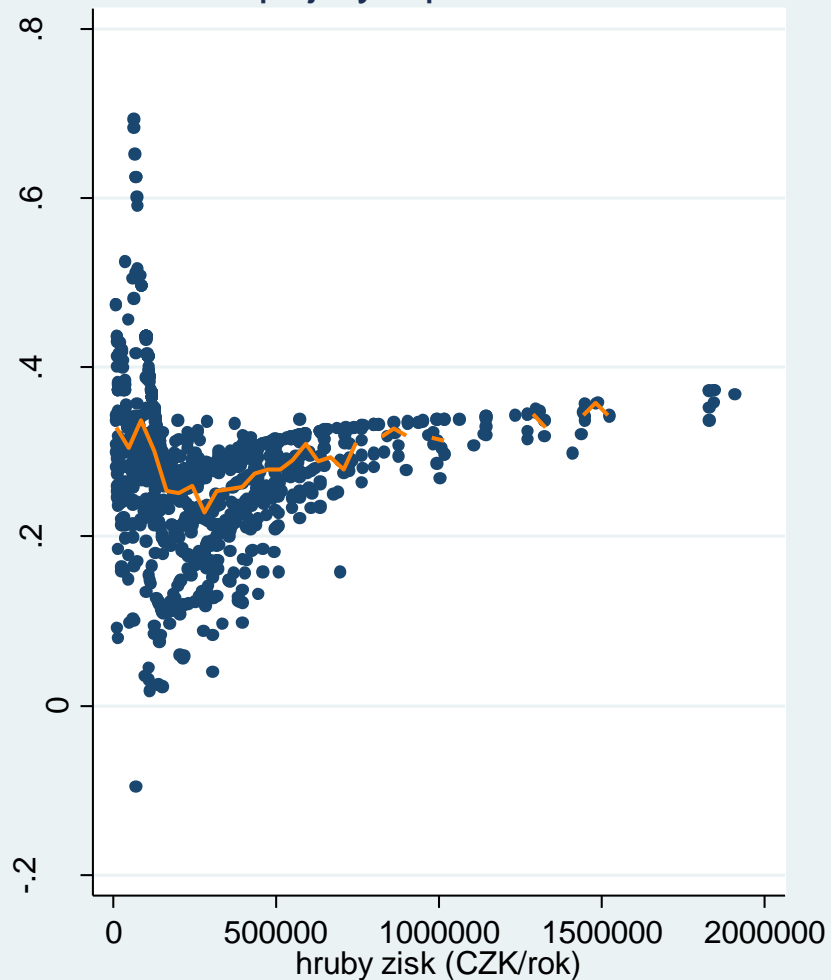

Prumerne danove sazby

prijmy ze zamestnani

prijmy z podnikani

Stejné příjmy, různé daně

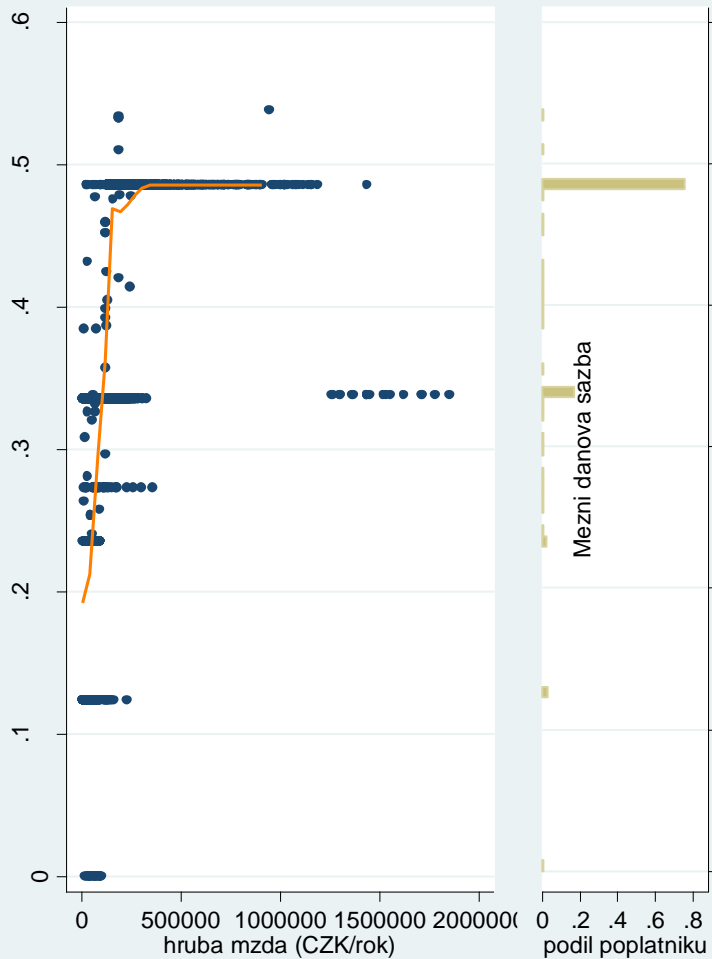
- Poplatníci se stejnými příjmy čelí výrazně odlišným daňovým sazbám
 - O 20 p. b. mezi osobami s nízkými a středními příjmy
- Příčiny:
 - Daňové slevy a odečitatelné položky
 - Poplatníci s různými charakteristikami
 - Omezená využitelnost daňových slev: 42% poplatníků nevyužije slevy v plné výši
 - Rozdíly ve zdanění zaměstnanců a podnikatelů

Mezní daňové sazby

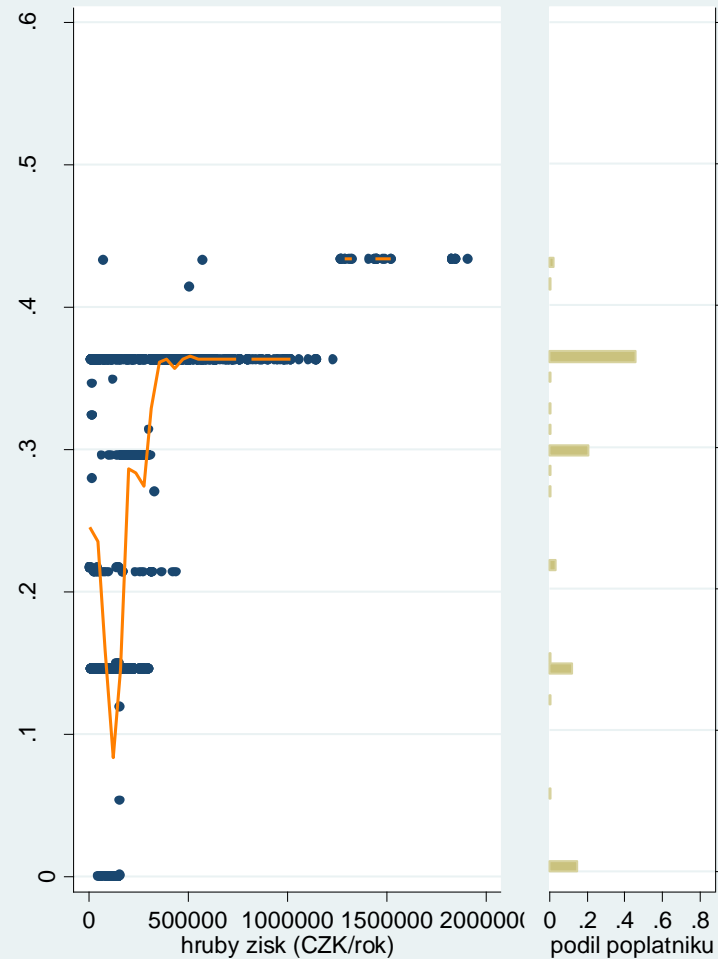
- Rovná daň?
- Mezní daňové sazby:
 - jak silnou mají poplatníci motivaci usilovat o zvýšení příjmů
 - tři čtvrtiny zaměstnanců čelí mezní sazbě 48,6 %
 - polovina živnostníků čelí mezní sazbě 36,3 %
 - ostatní čelí nižším sazbám
- Vysvětlení:
 - 30% zaměstnanců a 38% živnostníků neplatí daň z příjmů
 - 48% živnostníků má příjmy pod minimálním základem zdravotního nebo sociálního pojištění, nebo neplatí daň z příjmu

Mezni danove sazby

prijmy ze zamestnani

prijmy z podnikani

Reforma přímých daní

Reforma přímých daní

- Uzákoněno:
 - JIM (k 1.1.2015)
 - stabilizační balíček (dočasné změny 2013-2015)
- Hodnotíme změnu od aktuální legislativy (2013) k plánovanému stavu roku 2015

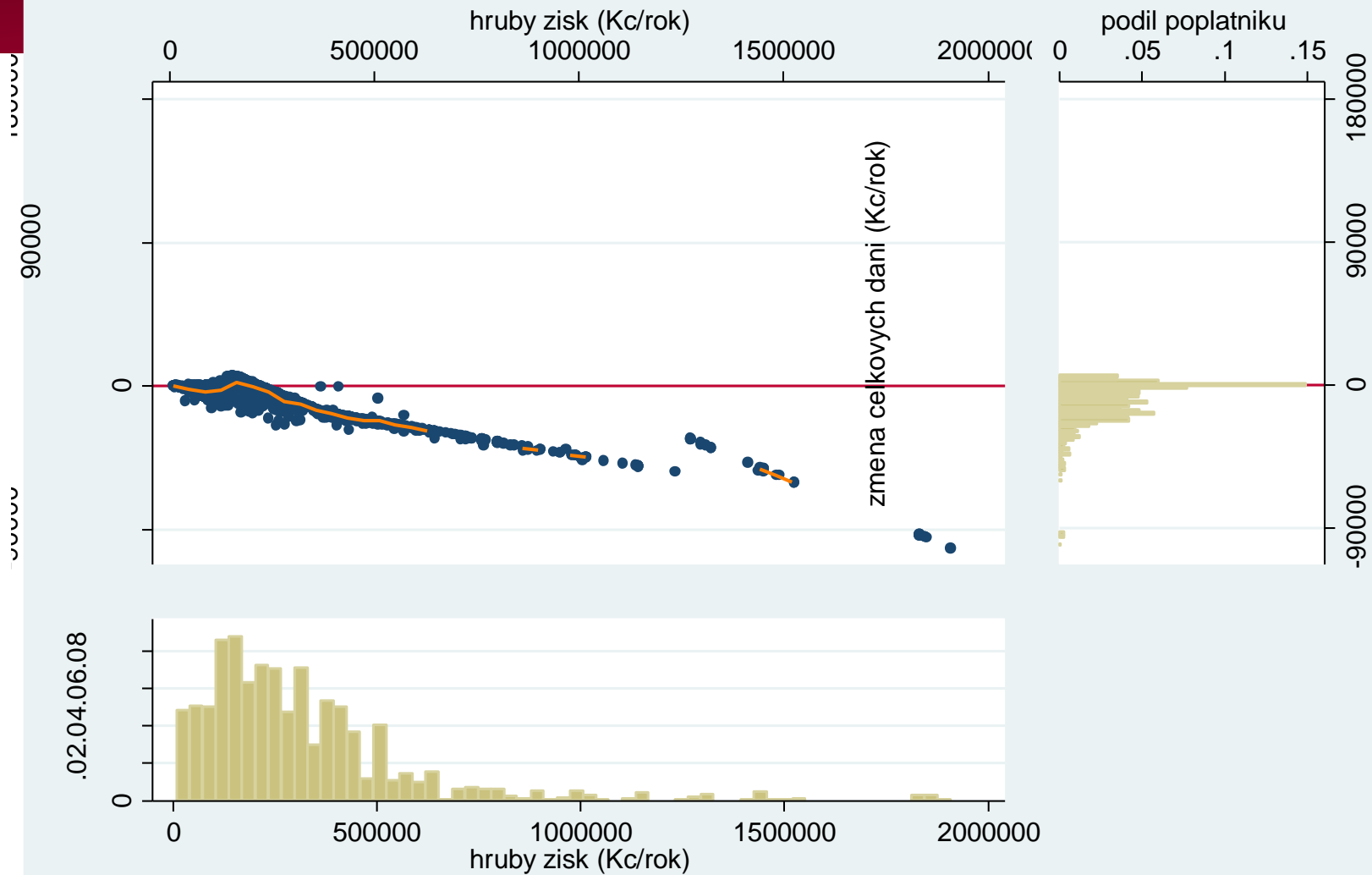
Reforma mění

	2013	2015
<u>Daň z příjmů:</u>		
základ daně	superhrubá mzda + zisk	hrubá mzda + zisk
daňová sazba - základní	15 %	19 %
sleva na dani za poplatníka	24 840 Kč bez ohledu na příjem	24 840 Kč jen do 48-násobku průměrné mzdy
<u>Zdravotní pojištění:</u>		
daňová sazba - zaměstnanci	4,5 %	6,5 %
daňová sazba - zaměstnavatelé	9,0 %	7,0 %
daňová sazba - živnostníci	13,5 %	6,5 %
základ daně - živnostníci	50 % zisku	100 % zisku
min. základ - živnostníci	50 % průměrné mzdy	100 % průměrné mzdy
max. základ - zaměstnavatelé	48-násobek průměrné mzdy, na úrovni zaměstnance	48-násobek průměrné mzdy, na úrovni celé firmy

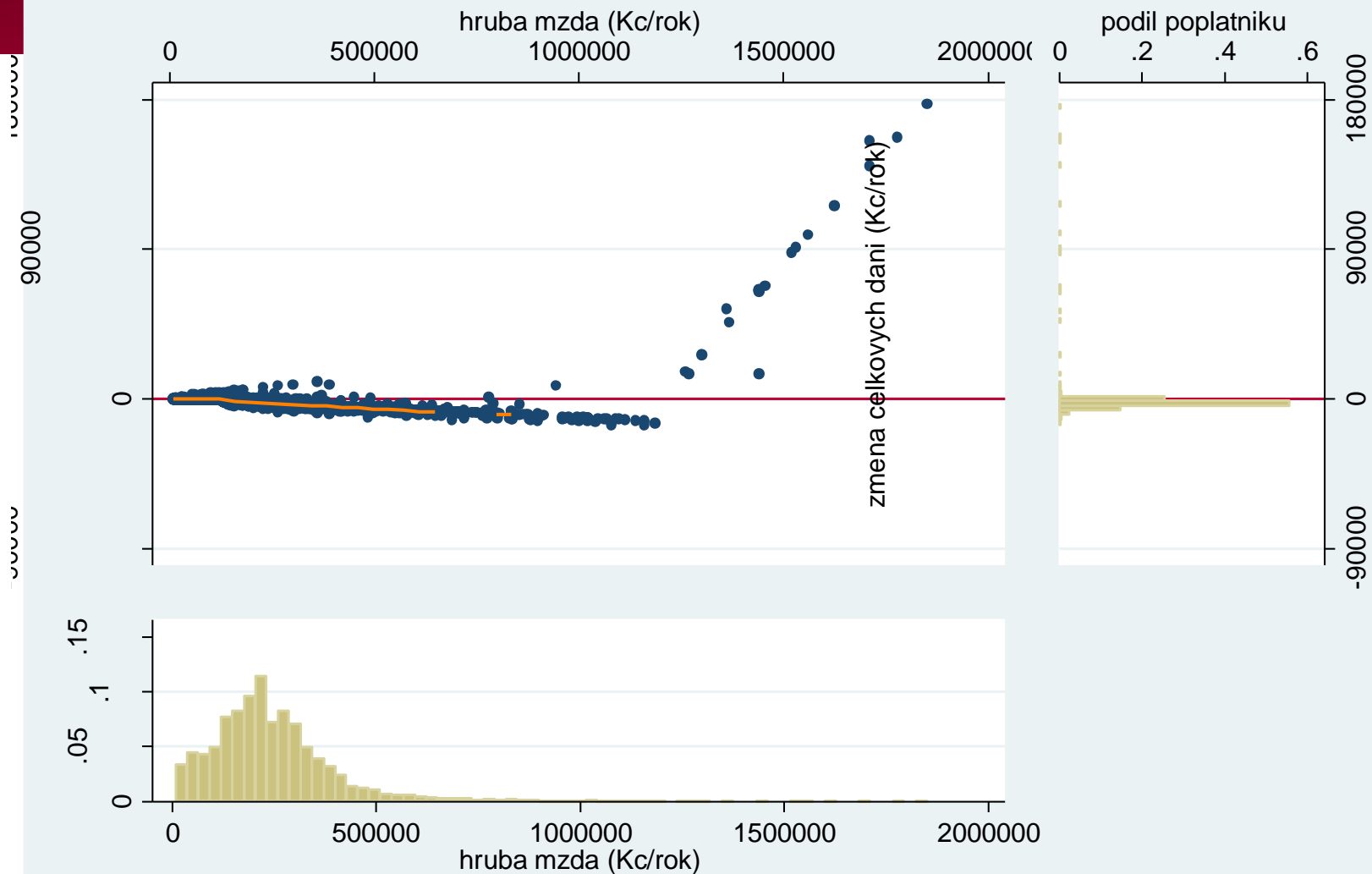
Reforma mění

	2013	2015
<u>Sociální pojištění:</u>		
daňová sazba – zaměstnanci	6,5 %	6,5 %
daňová sazba - zaměstnavatelé	25,0 %	25,0 %
daňová sazba - živnostníci	29,2 %	6,5 %
základ daně – živnostníci	50 % zisku	100 % zisku
min. základ – živnostníci, hlavní podnikání	25 % průměrné mzdy	120 % průměrné mzdy
min. základ – živnostníci, vedlejší podnikání, bez příjmů ze zaměstnání	10 % průměrné mzdy	50 % průměrné mzdy
max. základ - zaměstnavatelé	48-násobek průměrné mzdy, na úrovni zaměstnance	48-násobek průměrné mzdy, na úrovni celé firmy

Zmena celkovych dani: prijmy z podnikani

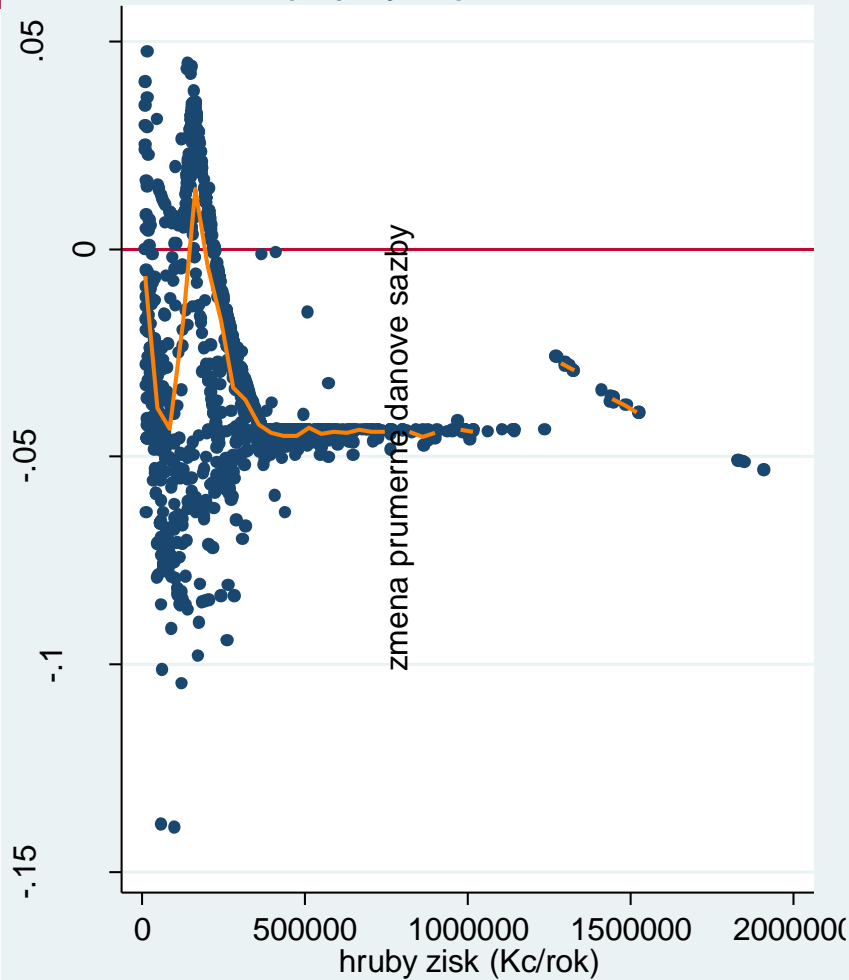

Zmena celkovych dani: prijmy ze zamestnani

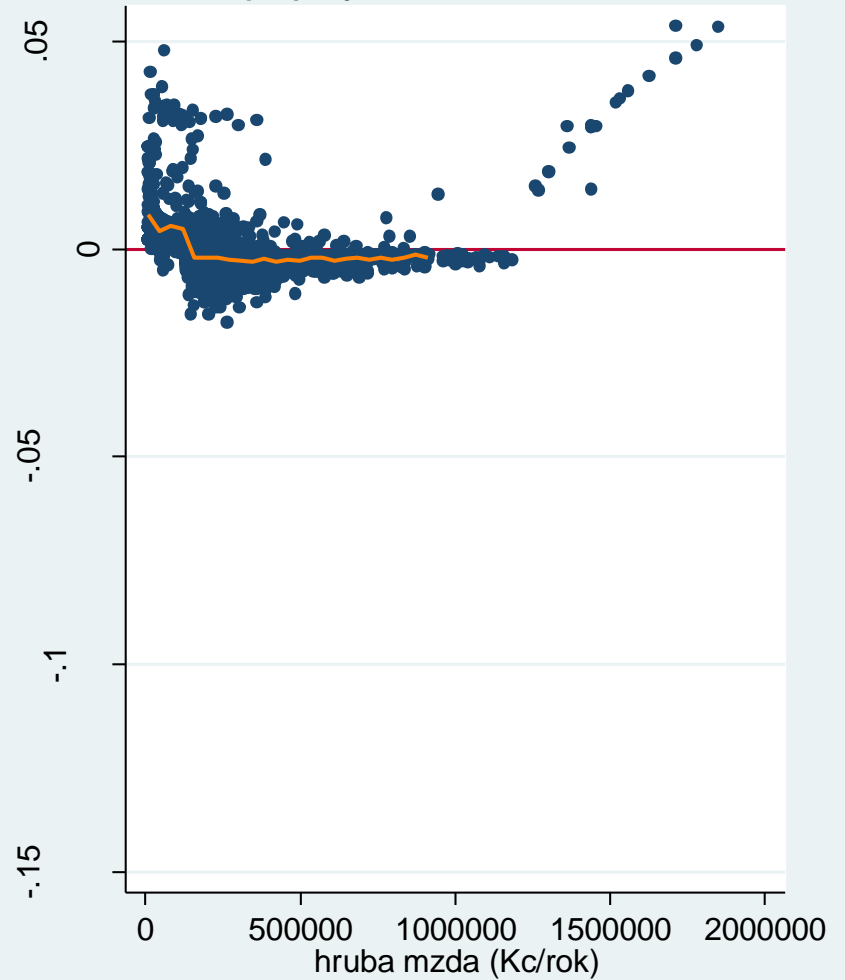

Zmena prumernych danovych sazeb

prijmy z podnikani

prijmy ze zamestnani

Změna daní a sazeb po decilech

Příjmový decil	Příjmy z podnikání		Příjmy ze zaměstnání	
	Změna celkové daně	Změna průměrné daňové sazby	Změna celkové daně	Změna průměrné daňové sazby
	(Kč/rok)	(procentní body)	(Kč/rok)	(procentní body)
1	-1 664	-3,2	60	0,60
2	-2 218	-2,2	-6	0,50
3	1 004	0,6	-1 326	-0,20
4	417	0,3	-1 737	-0,20
5	-4 367	-1,9	-2 074	-0,20
6	-9 039	-3,2	-2 408	-0,20
7	-13 580	-3,9	-3 012	-0,20
8	-18 219	-4,4	-3 511	-0,30
9	-22 760	-4,4	-4 278	-0,30
10	-45 919	-4,3	-1 888	-0,10
průměr	-11 452	-2,6	-2 012	0,00

Progresivita před a po reformě

Příjmový decil	Podíl decilu na příjmech	Podíl decilu na daních	
		před reformou	po reformě
1	0,019	0,017	0,017
2	0,042	0,037	0,038
3	0,057	0,052	0,053
4	0,069	0,067	0,068
5	0,083	0,084	0,085
6	0,089	0,091	0,091
7	0,105	0,110	0,111
8	0,121	0,125	0,124
9	0,148	0,150	0,148
10	0,267	0,267	0,265
Gini koeficient	0,35	0,37	0,36

Diskuse schválené reformy

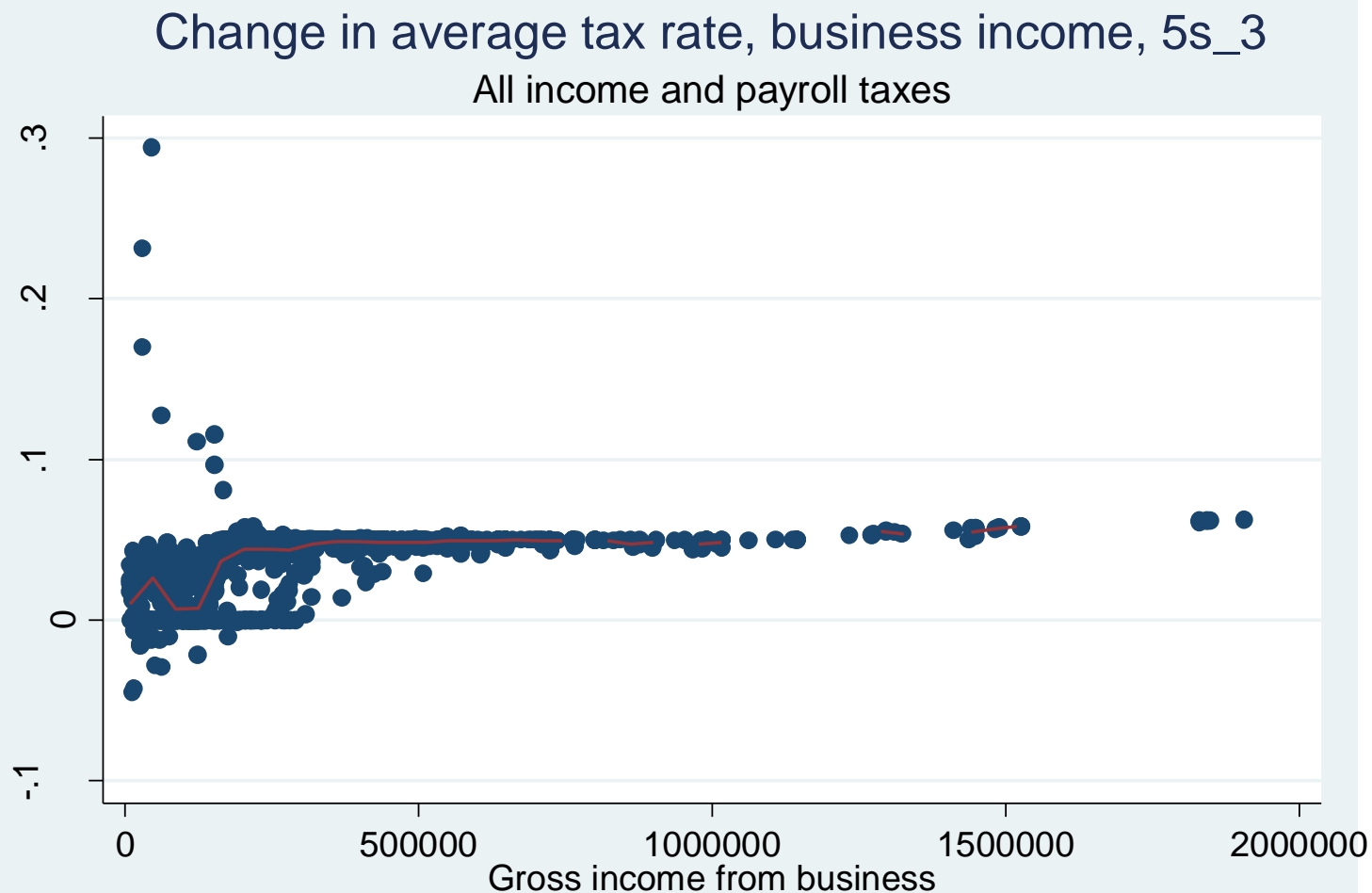
- Rozevírání nůžek mezi zaměstnanci a živnostníky
- 66 % živnostníků pod minimálními základy
- Razantní zdanění zaměstnanců s příjmy nad 100,000 měsíčně
 - ze 34 na 49 %
 - ale jen na 1 rok (od 2016 pokles na 39 %)
- Pokles zdanění živnostníků s příjmy nad 100,000 měsíčně
 - ze 43 na 33 %
 - ale jen na 1 rok (od 2016 pokles na 26 %)

Vyhodnocení části návrhů ČSSD

Posuzované změny

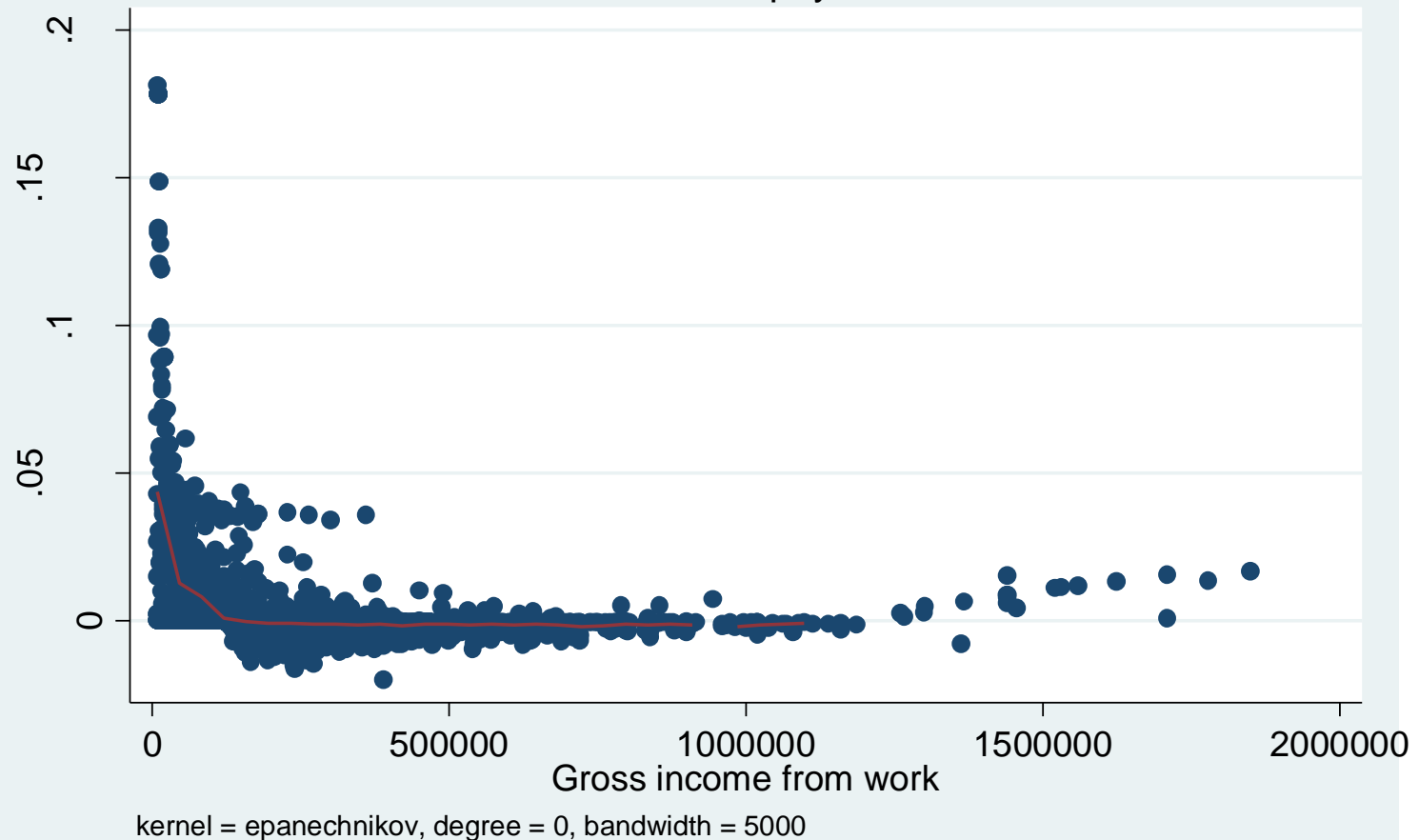
- Základ daně z příjmů hrubá mzda
- Sazby 20 % a 30 % (od 1 200 000 Kč ročně)
- Minimální mzda

Dopady na průměrné sazby

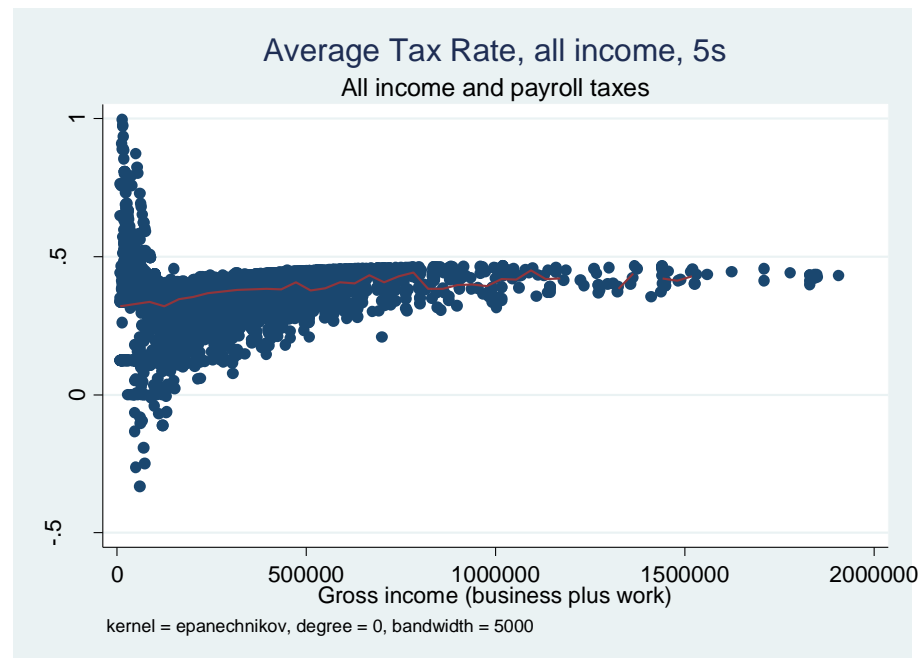
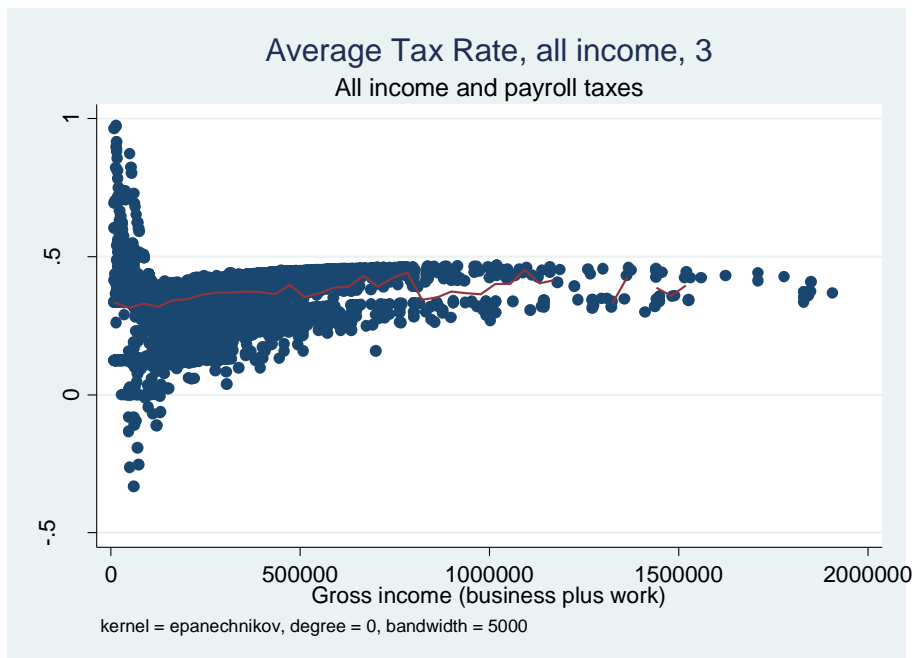

Dopady na průměrné sazby

Change in average tax rate, work income, 5s_3
All income and payroll taxes

Sblížení zdanění zaměstnanců a živnostníků

Dopady na progresivitu

Příjmový decil	Podíl decilu na příjmech	Podíl decilu na daních	
		před reformou	po reformě
1	0,019	0,017	0,017
2	0,042	0,037	0,036
3	0,057	0,052	0,051
4	0,069	0,067	0,066
5	0,083	0,084	0,083
6	0,089	0,091	0,090
7	0,105	0,110	0,109
8	0,121	0,125	0,124
9	0,148	0,150	0,150
10	0,267	0,267	0,274

Závěry

Co jsme spočítali

- Dnešní přímé daně
 - Velké rozdíly v daňovém zatížení živnostníků a zaměstnanců
 - Vysoké zdanění práce
 - Velké rozdíly v daňovém zatížení osob se stejnými příjmy
 - Nulová progresivita navzdory štědrým slevám
 - Omezená efektivnost slev a odpočtů
- Schválená reforma
 - Zvyšuje rozdíly ve zdanění živnostníků a zaměstnanců
 - Výrazně zvyšuje daně zaměstnancům s nejvyššími příjmy
- Návrhy ČSSD
 - Sbližují zdanění živnostníků a zaměstnanců
 - Vůči poplatníkům s nejvyššími příjmy paradoxně méně radikální než schválená reforma

Quo vadis, TAXBEN?

- Tvorba daňové legislativy:
 - třeba znát dopady stávajících daní
 - kvantifikace alternativních návrhů
 - evidence-based policy
- Standardizovaný program pro hodnocení daňových změn
- Uživatelé
 - MFČR a další státní orgány
 - politické strany
 - média

idea.cerge-ei.cz

Příloha

Státní rozpočet

Dopad reformy na státní rozpočet (v mil. Kč)

Daň z příjmů	2013	změna
příjmy ze zaměstnání	79 812	-9 962
příjmy z podnikání	19 414	11 659
celkem	99 225	1 698
Pojistné - sociální		
příjmy ze zaměstnání	322 381	1 511
příjmy z podnikání	45 623	-21 434
celkem	368 004	-19 924
Pojistné - zdravotní		
příjmy ze zaměstnání	146 169	0
příjmy z podnikání	24 576	-989
celkem	170 745	-989
Všechny daně		
příjmy ze zaměstnání	548 361	-8 451
příjmy z podnikání	89 613	-10 764
celkem	637 974	-19 215

Model – technické předpoklady

Metodika a předpoklady - příjmy

- Mzdy
 - hrubé mzdy přímo reportovány
 - lze identifikovat příjmy z DPP
 - přičítáme pojistné zaměstnance dle platné legislativy
- Zisky
 - SILC reportuje zisk po odečtení pojistného
 - dopočítáváme zisk před zaplacením pojistného dle platné legislativy
- Nemodelujeme změny příjmů při změnách daní

Metodika a předpoklady - daně

- Rozdělení členů domácností do daňových jednotek
 - člen jednotky s nejvyššími příjmy uplatňuje odpočty, slevy za děti
- Pojistné dle platné legislativy
- Odečitatelné položky (daň z příjmu)
 - penzijní připojištění (přímo v SILC)
 - úroky z hypoték – dopočítány z údajů o hypotéce (ano/ne), hodnotě domu, době obývání domu atd.
 - k ostatním chybí údaje (28% hodnoty všech položek)

Metodika a předpoklady - daně

- Slevy na dani a daňový bonus
 - lze určit přesně dle údajů o věku dětí, zdravotním stavu, příjmech manžela/ky atd.
- Rozdělení daně z příjmů mezi příjmy z podnikání a ze zaměstnání dle dílčích základů daně

Metodika a předpoklady - dávky

- Simulujeme nárok a výši těchto dávek:
 - porodné
 - peněžitá pomoc v mateřství
 - přídavky na děti
 - příspěvek na bydlení
 - dávky v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení)
- Přebíráme reportované hodnoty těchto dávek:
 - rodičovský příspěvek
 - dávky v nezaměstnanosti

Metodika a předpoklady - dávky

- Rozdělení členů domácností do dávkových jednotek
 - Přídavky na děti a porodné – příjmy se testují na úrovni „rodiny“, ne domácnosti
- Předpoklady a omezení:
 - Dávky testovány na základě příjmů v jiném než sledovaném období => předpoklady:
 - Příjmy jsou v kalendářním roce rozloženy rovnoměrně
 - Meziroční změny příjmů nejsou výrazné
 - Plný take-up sociálních dávek
 - Peněžitá pomoc v mateřství
 - Pozitivní příjmy v předchozím roce => nárok splněn

Souhrnné statistiky - jednotlivci

	S příjmy jen ze zaměstnání		S příjmy jen ze živnosti		S příjmy ze zaměstnání i ze živnosti		Všichni jednotlivci s příjmy	
	průměr	s. o.	průměr	s. o.	průměr	s. o.	průměr	s. o.
Hrubý příjem celkem	254 965	168 262	368 324	350 699	404 201	254 379	276 783	215 411
Hrubý příjem ze zaměstnání	254 965	168 262	0	0	256 177	214 933	214 548	181 548
Hrubý příjem z živnosti	0	0	368 324	350 699	148 025	156 728	62 235	195 842
Celkové daně	133 920	99 466	98 775	121 311	174 594	144 320	129 390	105 629
Daň z příjmů	19 441	31 680	22 980	58 508	34 666	46 008	20 394	37 724
Pojistné - zaměstnanec	28 372	17 143	149	1 177	27 320	24 369	23 867	19 007
Pojistné - zaměstnavatel	86 107	53 687	0	0	81 578	76 683	72 331	59 068
Pojistné - živnosťáci	0	0	75 646	67 040	31 030	33 491	12 798	38 866
Věk	39,7	10,6	42,2	9,9	41,4	9,4	40,1	11
Procento žen	0,46	0,50	0,30	0,46	0,34	0,47	0,43	1
Počet dětí	0,78	0,92	0,88	0,98	0,98	0,98	0,80	1
Počet osob (populace)	3 703 576		720 324		116 666		4 540 566	
Počet osob (SILC)	7 099		1 030		199		8 328	

Souhrnné statistiky - domácnosti

	Domácnosti s pracovními příjmy		Domácnosti bez pracovních příjmů		Celkem	
	průměr	s. o.	průměr	s. o.	průměr	s. o.
Počet domácností (populace)	2 829 561		223 435		3 052 996	
Počet domácností (vzorek)	5 362		432		5 794	
Hrubé příjmy ze zaměstnání a podnikání	468 606	340 321	0	0	434 311	349 624
Hrubé příjmy ze zaměstnání	361 527	281 484	0	0	335 068	286 880
Hrubé příjmy z podnikání	107 080	282 005	0	0	99 243	272 918
Daň z příjmu	34 642	56 577	0	0	32 106	55 209
Sociální a zdravotní pojistné	186 952	119 665	2 876	5 781	173 480	124 790
Sociální dávky	20 171	37 614	68 150	67 744	23 682	42 465
Procento domácností s nárok na dávky	36%	0,48	83%	0,38	40%	0,49
Čisté daně	201 422	181 017	-65 274	66 720	181 904	188 466
Počet spotřebních jednotek OECD	2,24	0,78	1,77	0,79	2,2	0,79
Počet dětí	0,78	0,94	0,56	1,05	0,77	0,95

Průměrné daňové sazby

příjmový decil	Příjmy ze zaměstnání			Příjmy z podnikání		
	hrubý příjem	celkové daně	průměrná daňová sazba	hrubý příjem	celkové daně	průměrná daňová sazba
1	45 147	18 817	0,341	42 246	14 700	0,340
2	106 654	45 635	0,320	104 345	34 201	0,329
3	147 178	67 482	0,342	142 051	37 788	0,267
4	179 913	86 487	0,359	183 934	45 642	0,248
5	210 118	104 392	0,371	232 691	58 781	0,252
6	238 178	121 631	0,381	282 301	67 329	0,239
7	270 922	141 674	0,390	344 782	89 352	0,259
8	308 265	164 198	0,397	415 697	112 296	0,270
9	367 222	200 666	0,408	518 702	148 695	0,286
10	605 418	348 259	0,429	1 077 743	354 665	0,319
průměr	247 480	129 680	0,374	331 233	95 310	0,281

Externí validita modelu - daně

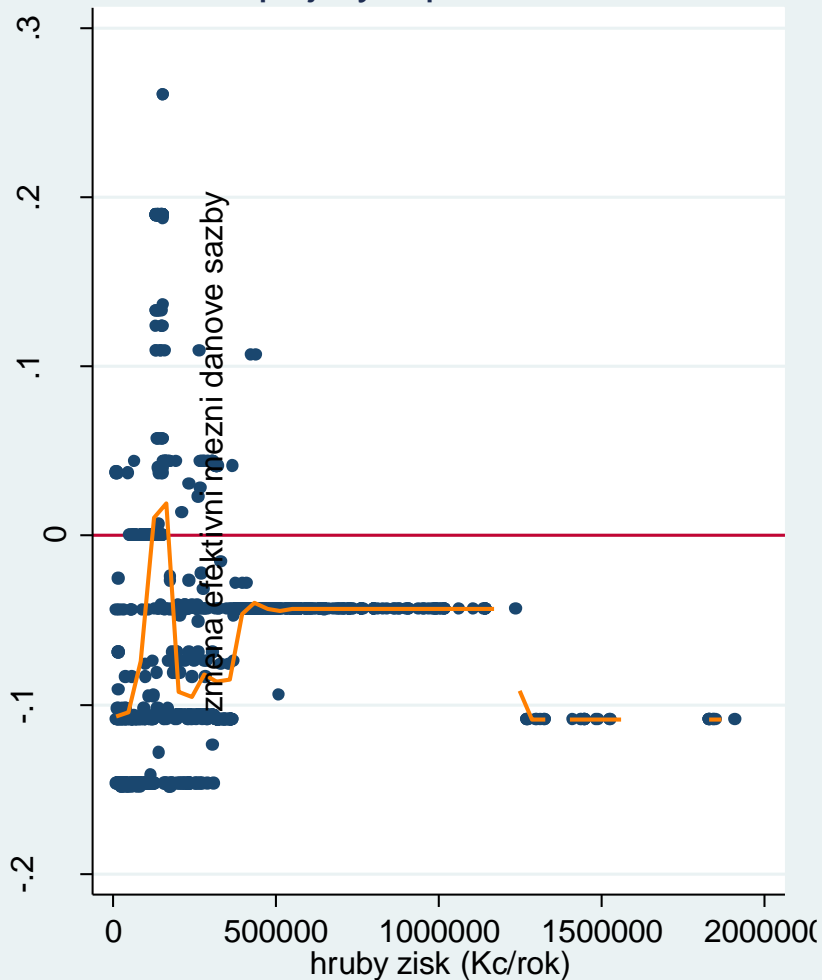
	2010		
	Externí statistiky	TAXBEN model	SILC
<u>Daně:</u>			
Daň z příjmu - příjmy ze zaměstnání	111,842	82,407	83,426
Daň z příjmu - příjmy z podnikání	7,987	19,193	27,304
Sociální pojistné - příjmy ze zaměstnání	323,095	323,658	322,989
Sociální pojistné - příjmy z podnikání	22,450	45,670	N/A
Zdravotní pojistné - příjmy ze zaměstnání	148,582	145,855	140,040
Zdravotní pojistné - příjmy z podnikání	14,280	23,791	N/A
Celkové daně uvalené na pracovní příjmy	628,237	640,573	N/A

Externí validita modelu - dávky

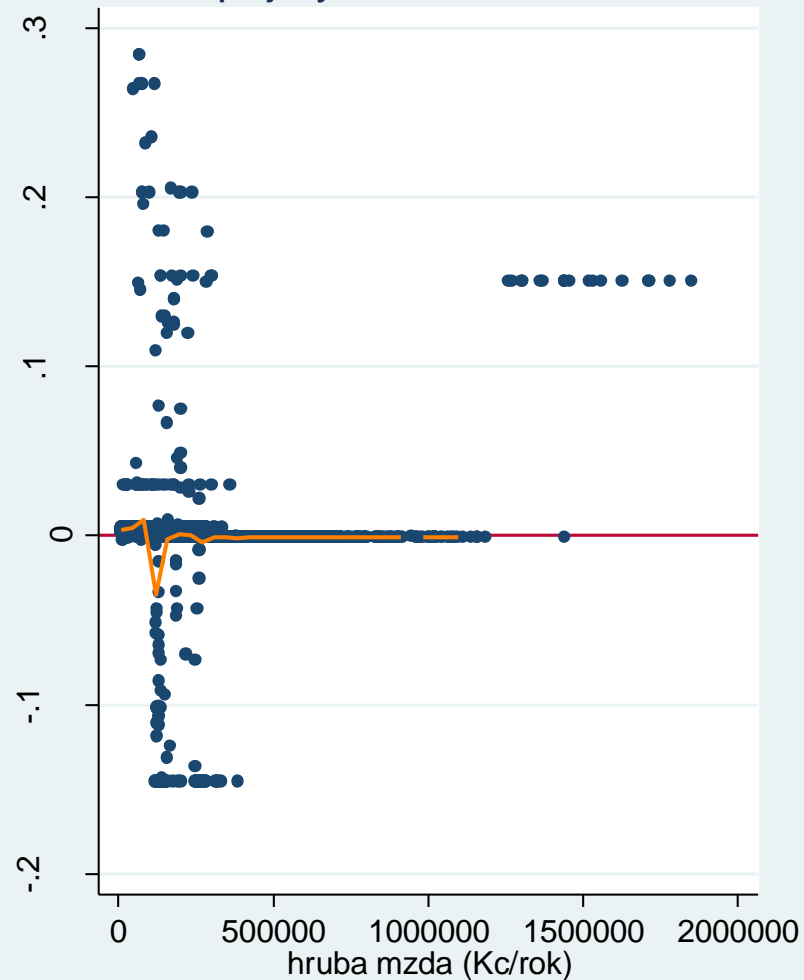
	Externí statistiky	TAXBEN model	SILC
<u>Dávky:</u>			
Přídavky na děti	3,875	3,690	3,916
Porodné	1,565	1,572	1,266
Peněžitá pomoc v mateřství	7,409	5,547	N/A
Příspěvek na bydlení	5,321	11,175	2,833
Pomoc v hmotné nouzi: příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení	3,882	6,945	1,896
Rodičovský příspěvek	27,765	from SILC	26,345
Podpora v nezaměstnanosti	13,355	from SILC	9,355
Příspěvek na péči, příspěvky pro zdravotně postižené, výsluhový příspěvek atd.	N/A	from SILC	12,854

Zmena efektívnych mezních danových sazby

prijmy z podnikani

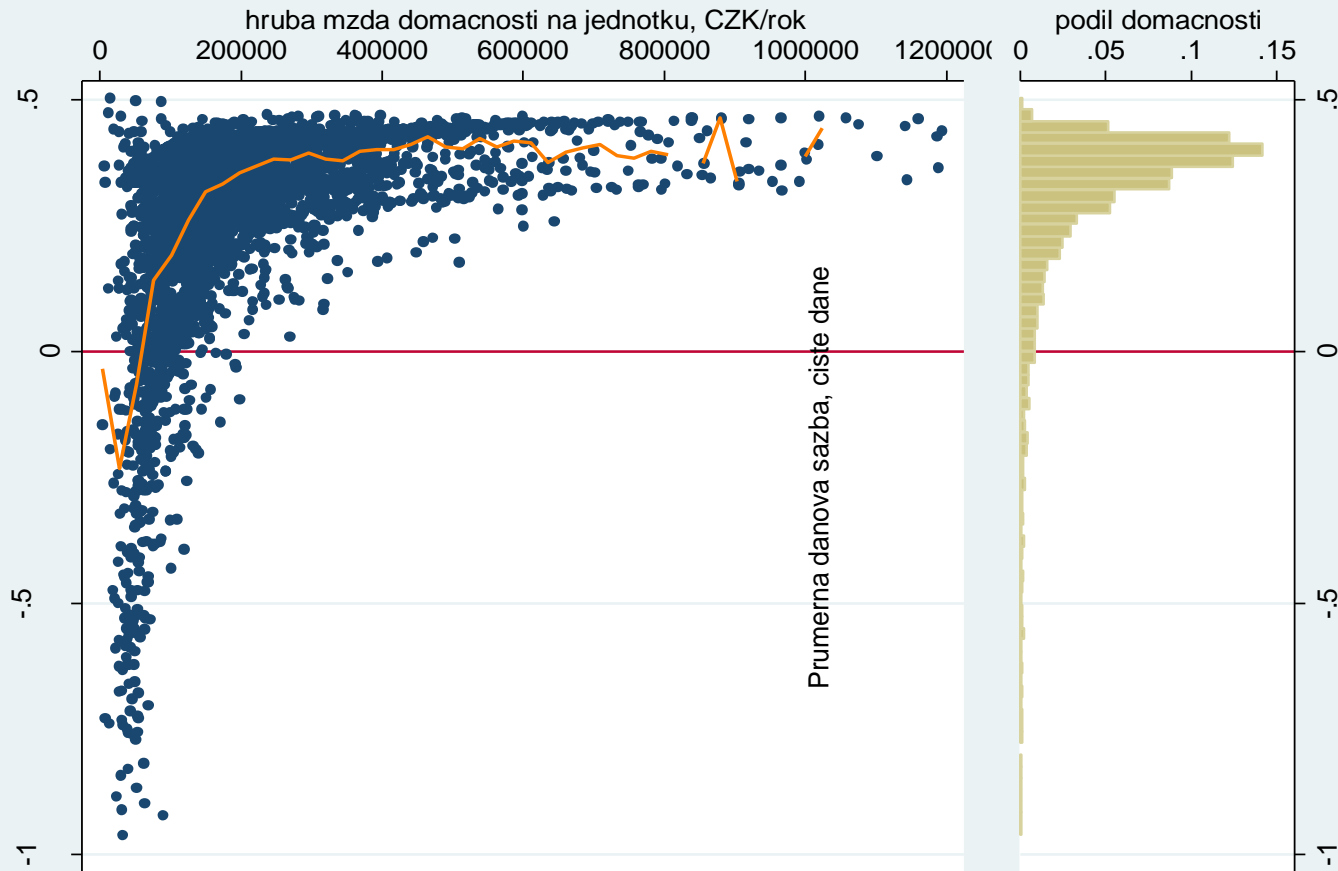

prijmy ze zamestnani

Čisté daně domácností

Průměrná danová sazba, čisté dane

Progresivita daňového systému

Příjmový decil	Průměrný hrubý příjem	Podíl decilu na příjmech	Podíl decilu na celkových daních	Podíl příjmů z podnikání na celkových příjmech
1	45 147	0,019	0,017	0,109
2	106 654	0,042	0,037	0,183
3	147 178	0,057	0,052	0,156
4	179 913	0,069	0,067	0,112
5	210 118	0,083	0,084	0,09
6	238 178	0,089	0,091	0,147
7	270 922	0,105	0,11	0,111
8	308 265	0,121	0,125	0,184
9	367 222	0,148	0,15	0,263
10	605 418	0,267	0,267	0,413
Gini koeficient:				
		0,353	0,371	